

Helynévmagyarázatok

Abrudfalva Az 1956-ban Abrudbányához csatolt helység fontosabb adatai: 1547: *Olahabrwgh* (KolmJk. 2: 672); 1589: *Abrugyfalva* (Nagylex. 1: 61); 1595: *Abrugyfalva* (Suciu 1: 23); 1808: „*Abrudfalva* h. *Abruden* g.” (Lipszky: Rep. 2: 3); 1853: *Abrudzel* (Suciu 1: 24). A régi *Oláhbrud* névváltozat arra utal, hogy a falunak – Abrudbányától eltérően – román lakossága volt. Az *Abrudfalva* hn. az *Abrud(bánya)* településnév előtagjának, esetleg a jobb felől az Aranyosba ömlő *Abrud* patak nevének és a birtokos személyranggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. A román névalak régebben a kicsinyítő képzős *Abruzel* volt, amelyet a magyar mintát tükröző *Abrud-Sat* váltott fel. (Kisch: Sieb. 50; Suciu 1: 23; Kázmér: Falu 159; Nagylex. 1: 61.) – Vö. **Abrudbánya**.

Abrudkerpenyés Az Abrudbányától északra fekvő falu fontosabb történeti adatai: 1595: *Keorpenes* (Suciu 1: 128); 1617: *Körpeniesi* sz. (SzT. 6: 481); 1733: *Kerpenis* (Suciu 1: 128); 1808: „*Kerpenyes* aliis *Körpenyes* h.” (Lipszky: Rep. 2: 70); 1854: *Cärpeniş* (Suciu 1: 128); 1857: *Kerpenyes* (Erdély 1857. évi népszámlálása. Bp., 1992. 152); 1909: *Abrudkerpenyes* (Mező: HivKözs. 488). A román *Cärpiniş* hn. átvétele. Ez a román *cärpiniş ~ cärpiniş* 'gyertyánerdő, gyertyános' főnévből alakult (Iordan: TopRom. 63). A román *carpen* 'gyertyánfa' a latin *carpinus* 'ua.' folytatása. A megkülönböztető szerepű *Abrud-* előtag az Abrud folyó mellékére utal. – Másfelé is van ilyen helységnév. L. *Kerpenyes ~ Cärpiniş* 'helység Szászorbótól délnyugatra' [1532: *Kerppenys*: Suciu 1: 128]. – A Vaskohtól délkeletre fekvő *Kerpenyed ~ Cärpinet* [1588: *Carpinet*: Jakó 275; 1692: *Kerpenyed*: Suciu 1: 128; 1808: *Kerpenyéth*: Lipszky: Rep. 1: 303; 1908: *Kerpenyed*: Mező: HivKözs. 488] köznévi előzménye a román *cärpinet* 'gyertyánerdő, gyertyános' volt. – A magyar *Gyertyános* hn. helyett a románban olykor *Cärpeniş ~ Cärpiniş* használatos; l. *Kövárgyertyános ~ Cärpiniş* 'helység Nagybányától délkeletre' [1405: *Karpenys*: ZsigmOkl. 2/1: 446; 1424: *Kerpemes* al. nom. *Gerthyanos* (Csánki 1: 556); 1908: *Kövárgyertyános*: Mező: HivKözs. 349]. *Gertyános ~ Cärpenis* 'helység Dévától keletre' [1505: *Gyorthyanos*: Csánki 5: 93; 1733: *Kerpenyes*: Suciu 1: 128]. – Vö. **Gyertyános**.

Ácsfalva A Nagyhalmágytól nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1366: *Kisachwicha* (Suciu 1: 24); 1439: *Acsowicza* (uo.); 1477: *Aczwcza* (Csánki 1: 724); 1808: „*Acsucza...val*.” (Lipszky: Rep. 2: 3); 1910: *Ácsfalva* (Mező: HivHn. 150, 206; az évszámra l. Hnt. 1944. 655). A magyar *Acsuca* helynév a román *Aciuța < Aciovița* helynév átvétele. Ez szlávós *-ița* kicsinyítő képzős származék a közeli *Aciua ~ Ácsva* nevéből. Az *Ácsfalva* névalakot az országos helységnév-rendezés során állapították meg azon az alapon, hogy a faluban majdnem mindenki ács. E megalapítás erősíteni látszik *Ácsva* (l. ott) etimológiáját is (Iordan: TopRom. 448). – Vö. **Ácsva**.

Ácsva A Nagyhalmágytól északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1439: *Alsovachva* (Csánki 1: 724), 1543: *Fenyeachowa* (KolmJk. 2: 644); 1808: „*Acsuva* vel *Acsova* val.” (Lipszky: Rep. 2: 3); 1910: *Ácsva* (Mező: HivHn. 190, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A magyar *ács* > román *aci* foglalkozásnévből keletkezett a románban is gyakori szláv *-ova* képzővel; vö. magyar *Erdőfalva* > román *Ardeova* hn. (l. ott). A magyarban *Ácsva ~ Acsuva* alakban meghonosodott román *Aciua* helységnévet az első világháború után *Avram Iancu*-val (Suciu 1: 48) cserélték fel. Ez

az 1848-i román nemzeti mozgalom balszárnyának vezetőjére emlékeztet (Tamás: UngElRum. 53). – Vö. **Ácsfalva, Balotafalu.**

Ádámos A Dicsőszentmártontól délnyugatra fekvő falu fontosabb adatai: 1400/1435: *Adamus* (ZsigmOkl. 2/1: 528); 1808: *Ádámos* (Lipszky: Rep. 2: 25); 1854: *Ádámos* (Suciu 1: 25). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö. 1219/1550: *Adamus* szn. (ÁrpSz. 47). A román *Adămuș* 'Ádámos' (Suciu 1: 25) a magyarból való (EtSz. 1: 15).

Adorjánfalva Az Alsólendvától nyugatra fekvő falu fontosabb történeti adatai a következők: 1375: *Adrianfiamyhalhaza* (Csánki 3: 27); 1411: *Adrianch* (Csánki 3: 26; ZsigmOkl. 3: 341); 1773: *Adriancz* (LexLoc. 197); 1808: *Adriancz* (Lipszky: Rep. 1: 3); 1908: *Adorjánfalva* (Mező: HivHn. 196); 1944: *Adorjánfalva* (Hnt. 69); 1973: *Odranci* (ImMesta. 1973. 282). Az *Adrian* ~ *Adorján* [1138/1329: *Adrian*, 1299: *Adorian*: ÁrpSz. 47] szn. az elsődleges *Adriánfiamihályháza* névváltozatban arra mutat, hogy a település névadója az az *Adrián* volt, akinek fiát *Mihály*-nak hívták. A magyar névadással párhuzamosan a déli szlávban (szlovénben) *Adrijanci* (tkp. 'Adrijan emberei, Adrijánék') keletkezett, s ez meghonosodott a magyarban is *Adrianc*-ként. Az *Adorjánfalva* névalak tudatos magyarítás eredménye. A mai szlovén alak *Odranci*. – Vö. **Adorján.**

Aga A Temesvártól kelet-északkeletre fekvő helység nevét 1894-ben állapították meg akkori birtokosáról, Janicsáry *Aga* Sándorról (Mező: HivHn. 104). A falu addigi neve *Bresztovac* [1440: *Breztolcz*: Csánki 1: 761; 1477: *Brezthowecz* uo.; 1808: „*Bresztovac* h. *Brestovac* ill.”: Lipszky: Rep. 1: 78] volt. Ez egy szerb-horvát *Brestovac* [tkp. 'szilfával benőtt hely, szilas'] hn. (ImMesta. 1973. 76) átvétele. A román *Brestovaț* 'Aga' (Suciu 1: 105) ugyancsak a szerbből való. (Az *Aga* családnév előzményére vö. 1237–40: *Aga* szn.: ÁrpSz. 48; Kázmér: CsnSz. 28).

Áldófalva A Borosjenőtől kelet-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1477: *Aldofalwa* (Csánki 1: 725); 1746: *Algyest* (Suciu 1: 30); 1910: *Áldófalva* (Mező: HivHn. 185, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). Az *Áldó* szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. Az alapjául szolgáló szn. forrásához l. R. ném. *Aldo* szn. (Först. 56). A magyarral párhuzamosan a románban *Aldești* névalak keletkezett (Suciu 1: 30), s ez idővel kiszorította a magyar névváltozatot. Az országos helységnévrendezés során felelevenítették az egykori *Áldófalva*-t (Kázmér: Falu 180).

Almád A Versectől délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1370: *Jabolnak* (Milleker 94); 1390: *Jabolnok* (Csánki 2: 103); 1554–79: *Yabuqa* (Engel: TemMold. 69); 1717: *Jaboca* (uo.); 1808: „*Jabuka* val.” (Lipszky: Rep. 1: 268); 1913: *Almád* (Hnt. 324); 1922: *Jablanka* (Markóvic: ImVojv. 80). Az elsődleges *Jab*- kezdetű helységnevekben a szerb-horvát *jablan* 'jegénye; jegenyenyár; alma' és *jabuka* 'alma(fa)' rejlik. Vö. *jablanak* 'kis jegénye' *jablanik* 'jegényeerdő, jegényés', *jablanka* 'téli almafajta'. L. még *Jablanik* víznév (Dickenmann: Stud. 1: 149), *Jabuka* hn., *Jablan* hn., *Jablanica* hn., *Jablanka* stb. Az országos helységnévrendezés során a falu részére az *Almád* nevet állapították meg a szerb *Jabuka* magyarrá fordításával (Mező: HivHn. 195). – Vö. **Alsóalmás, Jablanica, Jablonkai-hágó.**

Almamező A Nagyváradtól dél-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1435: *Almamezeo* (Jakó 193); 1808: „*Almamező* (vel *Alsó-Hegyesel*) h. *Hegyesel de zszos* val.” (Lipszky: Rep. 1: 6). Vadalmafás erdei tisztáson települt helységre utal. A magyar névtől független román *Hidișelul de Jos* 'Almamező' (Suciu 1: 289) a szomszédos Harangmező román *Hidișelul de Sus* nevével van korrelációban és patak melletti fekvésével kapcsolatos; vö. +1214/1334: „ad torrentem *Hydes*”: Györffy 1: 624 (Jakó 193; ComBih. 151). – Vö. **Harangmező, Istenmezeje.**

Almásbalázsháza A Zilahtól keletre, az Almás patak mellett fekvő helység fontosabb adatai: 1399: *Balashaza* (DocVal. 519); 1760–62: *Almás Balázsháza* (Suciu 1: 63); 1910: *Almásbalázsháza* (Hnt. 1944. 73, az évszámhoz l. 655). A *Balázsháza* hn. a *Balázs* [1267: *Balas*: ÁrpSz. 84] szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *ház* fn.-nek az összetétele. A megkülönböztető szerepű *Almás*- előtag a bal felől a Szamosba ömlő *Almás* patakra utal. (A pataknévre l. *Hidalmás* a.) – A román *Bălan* 'Almásbalázsháza' [1733: *Balănul*: Suciu 1: 63] névváltozathoz l. a románban na-

gyon gyakori *Bălan* (tkp. 'szőke ember') személynevet (Constantinescu: DOR. 194; Iordan: TopRom. 163). Ez a román *băl* 'szőke' (< szláv *bělъ 'fehér') származéka. L. azonban a bolgár *Балан* < régi *Bělanъ* (l. 1266/1300: *Belan* n: ÁrpSzt. 105) személynevet is.

Almáscsáka A Déstől nyugat-északnyugatra fekvő helység fontosabb történeti adatai: 1378: *Chyaka* (Suciu 1: 129); 1600: *Chiaka* (uo.); 1808: „*Csáka* val. *Hagendorf*” (Lipszky: Rep. 2: 27); 1910: *Almáscsáka* (Hnt. 1944. 73; az évszámhoz l. 655). A *Csáka* hn. előzményéhez l. +1214/1332: *Chaka* szn. (ÁrpSzt. 176). Ez talán kicsinyítő képzős származéka a *Csák* [1219: „*Chac* de genere *Chac*” ÁrpSzt. 174) szn.-nek. A román *Ceaca* 'Almáscsáka' (Suciu 1: 129) a magyarból való. A német *Hagendorf* 'ua.' tkp. értelme 'sövényfalú, gyepűfalú'. A megkülönböztető szerepű *Almás-* előtag azzal kapcsolatban, hogy a falu egykor Almás várához tartozott (Tagányi: MNy. 10: 152; EtSz. 1: 804; Nagylex. 1: 600). – Vö. **Váralmás**.

Almásreges A Pankotától délkeletre fekvő település fontosabb adatai: 1332–7: *Egreg* (Csánki 1: 730); 1406: *Felsewegregh* (uo.); 1477: *Alegregh* (uo.); 1494: *Alsoegregh* (uo.); 1808: „*Agris* val. *Egres* h.” (Lipszky: Rep. 1: 4); 1910: *Almásreges* (Mező: HivHn. 250, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A régi *Egregy* hn. a magyar *éger* fanév származéka. Égerfával benőtt helyet jelöl. A helységnév -gy képzőjét idővel -s képző váltotta fel, s az újabb *Egres* alak átkerült a románba *Agris*-ként. A mai román névalak *Agrisul Mare*, azaz tkp. 'Nagyegres' (Suciu 1: 27). A megkülönböztető szerepű *Almás-* előtag a bal felől a Csigér patakba ömlő Almáspatak mellékére utal. (Kniezsa: ErdVíz. 21; Engel: KirHat. 109; Mező: HivHn. 250.) – Vö. **Egregy, Egres**.

Almásgalgó A Zilahtól keletre, a bal felől a Szamosba torkolló Almás patak mentén települt falu fontosabb adatai: 1560: *Chalgo* (Suciu 1: 264); 1733: *Galgo* (uo.); 1808: „*Galgó* h. *Gilgo* vel *Galgaul* val.” (Lipszky: Rep. 2: 48); 1910: *Almásgalgó* (Hnt. 1913. 325, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A *Galgó* hn. szláv eredetű, mégpedig egy *Glogov (tkp. 'galagonyás') átvétele; vö. szlovén *Glogov* brod hn. (ImMesta.² 168); cseh *Hlohov* (Profous 1: 565) stb. A megkülönböztető szerepű *Almás-* előtag az Almás patak menti fekvésére utal. A román *Gilgău* 'Almásgalgó' (Suciu 1: 264) a magyarból való (EtSz. 2: 882; SzabSzatm. 119). – Vö. **Galgóc**.

Almásmálom A Bethlentől délre fekvő helység fontosabb adatai: 1305: *Malom* (Suciu 1: 377); 1503: *Maalom* (uo.); 1910: *Almásmálom* (Mező: HivHn. 224, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A *Málom* hn. a *malom* fn.-ből alakult. Malmos helyet jelöl. A megkülönböztető szerepű *Almás-* előtag a falu jellegzetes termelvényére, az almára utal. A román *Malin* 'Almásmálom' (Suciu 1: 377) a magyarból való (Mező: HivHn. 224). – Vö. **Málom**.

Almásrákos A Zilahtól délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1350: *Rakus* (Suciu 2: 67); 1808: *Rákos* (Lipszky: Rep. 2: 118); 1910: *Almásrákos* (Hnt. 1944. 73, az évszámhoz l. 655). A *Rákos* hn. a *rák* állatnév -s képzős származékából alakult. Így hívhatták egykor azt a patakot, amely bal felől itt torkollik az Almásba. A megkülönböztető szerepű *Almás-* előtag a folyó mellékére utal. A román *Raciș* 'Almásrákos' (Suciu 2: 67) a magyarból való. – Vö. **Rákos**.

Almaszeg A Margittától dél-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1391: *Almazigy* (DocVal. 419); 1406: *Almazegh* (ZsigmOkl. 2/1: 537); 1808: „*Almaszeg* h. *Vojvozi* val.” (Lipszky: Rep. 1: 7). A falu a Bisztra patak völgyében vadalmafákkal benőtt szögére, szögletre települt, s róla kapta nevét. A magyar névtől független román *Voivozi* 'Almaszeg' (Suciu 2: 256) tkp. 'vajdák' névváltozatot a magyarázza, hogy az idevaló vajdák a tekintélyes román nemesek közé tartoztak. (Jakó 193; Iordan: TopRom. 213; ComBih. 357). – Vö. **Zalaegerszeg**.

Almásszentmária A Hídalmástól nyugatra fekvő falu fontosabb adatai: 1332/1333/1335: *Scentmariaazuntelke* (Győrffy 2: 154); 1452: *Zenthmarya* (KolmJk. 1: 465; Mező: Patrocín. 399). 1910: *Almásszentmária* (Suciu 2: 133; az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A *Szentmária* hn. a falu templomának védőszentjére, Szűz Máriára utal. A megkülönböztető szerepű *Almás-* előtag az almási járással (székhelye Hídalmás) kapcsolatos. A román *Sînta Maria* 'Almásszentmária' (Suciu 2: 133) a magyarból való. – Vö. **Szentmária**.

Almènes A Borosjenőtől délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1561: *Menes* (Suciu 1: 400); 1773: *Kreszta-Ménes* (LexLoc. 15); 1808: „*Ménes* (*Kreszta-* vel *Kereszt-*) val.” (Lipszky: Rep. 1: 420); 1913: *Almènes* (Hnt. 326). A *Ménes* hn. a bizonytalan eredetű szn.-ből [1138/1329: *Menes*: ÁrpSz. 534] alakult. Vö. vagy a cseh *Meneš* szn. (Svoboda: SOJ. 151), vagy a szn.-ként is alkalmazott *ménes* ’kanca, ló; együtt legeltetett lovak csoportja’ jelentésű fn.-ből jött létre. A *Kreszta-*, *Kereszt-* előtagban valami román *Crestu*, *Criste*, *Cirsta* szn. (Constatinescu: DOR. 37) kereshető. Az *Al-* előtag *Felménes* [1746: *F(első)Ménes*: Suciu 1: 400; 1851: *Fel-Ménes*: Fényes: MoGSz. 3: 80] előtagjával van korrelációban. Alménesnek 1561-ben állítólag *Alsóménes* volt a neve (Mező: HivHn. 231). A román névalakok *Minișel* (tkp. ’Kisménes’) ’Almènes’ és *Minișul de Sus* ’Felménes’ (Suciu 1: 400). – Vö. **Ménes**.

Alsóaklos A Tordától nyugat-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1408: *Aklos* (Csánki 5: 691; ZsigmOkl. 2/2: 120); 1426: *Naghaklos* (Csánki 5: 691); 1913: *Alsóaklos* (Hnt. 327). Az *Aklos* hn. a magyar *akól* ’állatleltető építmény’ fn. -s képzős származéka. A *Nagy-* előtagot, amely a szomszédos *Kisaklos* [1426: *Kysaklos*: Csánki 5: 691] előtagjával volt korrelációban, a *Nagyoklos*-sal való összetévesztés kizárására az *Alsó-* előtaggal cserélték fel. Ugyanakkor a *Kisaklos*-ból *Felsőaklos* lett (Suciu 2: 8; Mező: HivHn. 251). – Vö. **Nagyoklos**.

Alsóbeszterce Az Alsólendvától délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1381: *Belseubzterche*, *Nogbezterche* (Csánki 3: 37); 1389: *Kylseubreztriche* (uo.); 1773: *Bisztricze* (LexLoc. 197); 1808: „*Bisztricze* (*Alsó-*, *Felső-* et *Közép-*) h.” (Lipszky: Rep. 1: 62); 1908: *Alsóbesztercze*, *Felsőbesztercze*, *Középbesztercze* (Mező: HivHn. 190, 191, 192; az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655); 1973: *Dolnja Bistrica*, *Gornja Bistrica*, *Srednja Bistrica* (ImMesta. 1973. 113, 152, 366). A Mura bal parti fattyúága egykor a szláv (szlovén) *Bystrica (tkp. ’gyors folyású, átlátszó vizű patak, folyó’) nevet viselte. E vízfolyásról kapta nevét a mellette települt három helység. A magyarban *Besztercé*-vé formálódott helységnevet idővel kiszorította a szláv *Bisztrice*. Az országos helységnevérendezés során feltámasztották a korábbi *Beszterce* alakot. Az *Alsó-* (*Felső-*, *Közép-*) előtagnak helyzetjelölő funkciója van. – Vö. **Beszterce**.

Alsóboj A Marosillyétől északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1418: „Villa volahalis *Boaan*, *Boamfalua*” (Csánki 5: 77; vö. ZsigmOkl. 6: 511–2); 1485: *Alsóbuian* (Csánki 5: 77); 1808: „*Boj* (*Alsó-*) h. *Unter-Achsendorf* g. *Boul de dzosz* val.” (Lipszky: Rep. 2: 19). Az elsődleges *Boján(falva)* névalakban a román *Boian* szn. kereshető. Ennek rokonságába tartozik a román *Boiu* szn., amellyel a későbbi *Boj* névalak hozható kapcsolatba (vö. 1138/1329: *Boion* szn., 1228/1491: *Boi* szn. ÁrpSz. 136 < cseh *Boj*, *Bojan* < *Bojeslaw*: Svoboda 70, 157; szerbhorvát: *Bojan*: Maretic 89). Az *Alsó-* előtag *Felsőboj* [1485: *Felsewbuian*: Csánki 5: 77; 1808: „*Boj* (*Felső-*) h. vide *Ober-Achsendorf* g. *Boul de szusz* val.”: Lipszky: Rep. 2: 19] előtagjával van korrelációban. A román névalak *Boiu de Jos* ’Alsóboj’ és *Boiu de Sus* ’Felsőboj’ (Suciu 1: 91; Constantinescu: DOR. 207).

Alsóderna A Margittától dél-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1406: *Magyardarna*, *Olahdarna* (ZsigmOkl. 2/1: 537, 635; Jakó 232); 1472: *Also-*, *Felsewdarna* (Jakó 232); 1808: *Alsó-Derna* (Lipszky: Rep. 1: 8). A falu a balfelől a Berettyóba ömlő *Gyepes* [1887/1898: *Gyepes* p.: Grosswardein. 1: 75 000-es térkép] patak jobb oldali mellékvizének, a *Derna* [1887/1898: *Derna* p.: uo.] pataknak a völgyében települt, s róla kapta nevét. A *Derna* < régi *Darna* hn. szláv eredetű, és tkp. értelme ’gyepes’. (A részletekhez l. *Szentkatolnadorna* szócikkét.) A magyar *Gyepes* és a szláv *Darna* pataknév jelentésánál olyan névpárt alkot, mint a *Hejő* és *Tapolca*. Az *Alsó-* előtag *Felsőderna* előtagjával van korrelációban. A román *Derna* ’Felsőderna’ (Suciu 1: 197) a magyarból való. A *Dernișoara* ’Alsóderna’ (uo.) kicsinyítőképzős alak (Kniezsa: ErdVíz. 17). – Vö. **Szentkatolnadorna**.

Alsófüves A Felsőfüvessel együtt Vaskohhoz csatolt helység fontosabb adatai: 1552: *Also-*, *Felseofywes* (Jakó 386); 1600: *Also Warzan*, *Felseo Warsall* (uo.); 1773: *Alsó Verzar*, *Felső Verzar* (LexLoc. 70); 1910: *Alsófüves* (Mező: HivHn. 185, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655).

A *Füves* hn. fűvel benőtt, fűvet termő helyre utal. Az *Alsó-* előtag *Felsőfüves* előtagjával van korrelációban. A magyar névadással párhuzamosan keletkezett román *Vărzarii* de Jos (és: de Sus: Suciú 2: 242) etimológiájához l. román *vărzar*, nyelvjárási *verzar* 'káposztatermelő', valamint *Vărzar* szn. (Constantinescu: DOR. 403). A román névalak idővel a magyarban is meghonosodott *Verzár*-ként, ám az országos helységnévrendezés során felelevenítették a történelmi magyar *Alsó-* és *Felsőfüves* névalakot (Iordan: TopRom. 231; Mező: HivHn. 185). – Vö. **Temesfüves**.

Alsógörbed A Lugostól kelet-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1444: *Kriuina* (Milleker 203); 1470: *Krivina* (Suciú 1: 177); 1808: „*Krivina* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 354); 1913: *Alsógörbed* (Hnt. 331). Az elsődleges *Krivina* hn. előzménye a román *Crivina* hn. (< *crivina* 'tűskés bozót; homoktenger stb.' < déli szláv *krivina* 'görbület, kanyar'). Az *Alsógörbed* névalak utótagja tükörfordítás eredménye a szerb *krivina* 'görbeség' alapján. Előtagja *Felsőgörbed* 'helység Marzsinától kelet-délkeletre' [1506–29: *Krivina*: Engel: TemMold. 81; 1895: *Felső-Krivina*: PallasLex. 11: 34. utáni térképen; 1913: *Felsőgörbed*: Hnt. 559] előtagjával van korrelációban. Vö. román *Crivina* 'Alsógörbed' és *Crivina de Sus* 'Felsőgörbed' (Suciú 1: 177; Iordan: TopRom. 130, 507; Mező: HivHn. 200, 254).

Alsóilosva A Déstől kelet-északkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1405: *Ilswa* (Suciú 1: 307); 1703: *Alsó-Ilosva* (uo.); 1808: „*Ilosva* vel *Illosva* (Alsó-) h. *Illosva* vel *Ilisvá de dzsosz* val.” (Lipszky: Rep. 2: 60). Az *Ilosva* hn. a Nagy-Szamos jobb oldali mellékvízéről vonódott át a mellételepült falura. A víznév szláv eredetű, s tkp. jelentése 'égerfás víz'. Az *Alsó-* előtag *Felsőilosva* [1501: *Ilosva*: Suciú 2: 197; 1618: *Felső-Ilosva*: uo.; 1750: *Intrilisua*: uo.; 1808: „*Ilosva* vel *Illosva* (Felső-) h. *Ilisva* vel *Csilisva de szusz* val.”: Lipszky: Rep. 2: 60] 'Tirlișua' előtagjával van korrelációban. A román *Ilișua* 'Alsóilosva' (Suciú 1: 307) a magyarból való, a *Tirlișua* 'Felsőilosva' (Suciú 2: 197) pedig az *între* 'között; -on/-en/-ön' előljáróval alkotott *înt'r Ilișua* szerkezetből keletkezett (Kniezsa: ErdVíz. 10; Iordan: TopRom. 494). – Vö. **Ilosva**.

Alsók Az 1950-ben Csurgóhoz csatolt helység fontosabb adatai: 1536: *Alsók* (MNV. Somogy vm. 34); 1773: *Alsók* (LexLoc. 200); 1808: „*Alsók* h.” (Lipszky: Rep. 1: 14). Az *al* 'alsó' és *sok* 'falu' összetétele. A falu közvetlenül Csurgó alatt települt. – Vö. **Pannonhalma**.

Alsókocsoba A Nagyváradtól délre fekvő helység fontosabb adatai: 1445: *Kochuba* (Jakó 280); 1910: *Alsókocsoba* (Mező: HivHn. 241, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A *Kocsoba* hn. román eredetű; vö. román *cocioqbă*, nyelvjárási *cociubă* 'kunyhó, viskó, putri'. A román főnév mint *kucsuba* 'kaliba' meghonosodott az erdélyi magyar nyelvjárásokban is (RK. 229). Az *Alsó-* előtag a Belényestől délkeletre fekvő *Felsőkocsoba* [1587: *Kochioba*: Jakó 280; 1910: *Felsőkocsoba*: Mező: HivHn. 248., az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655] előtagjával van korrelációban. Vö. román *Cociuba Mare* [tkp. 'Nagykocsoba'] 'Alsókocsoba' és *Cociuba Mică* [tkp. 'Kiskocsoba'] 'Felsőkocsoba' (Suciú 1: 160).

Alsókomána A Brassótól északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1469: *Kwmana* (Nagylex. 1: 636); 1507: *Komana* (KolmJk. 2: 263); 1509: *Comana* (Suciú 1: 163); 1733: *Also-Komana* (uo.). A *Komana* hn. a román *coman* ~ *cuman* 'kun' néprnévvel, a belőle alakult *Coman* személynévvvel összetartozó *Comana* hn. átvétele. Az *Alsó-* előtag a szomszédos *Felsőkomána* [1582: *Felső-Komana*: Suciú 1: 163] előtagjával van korrelációban. L. román *Comana de Jos* 'Alsókomána' és *Comana de Sus* 'Felsőkomána'. Némelyek szerint Alsókomána helyén egykor egy *Kormospatak* [1235: *Cormosbach*: Györffy 2: 199] nevű település állott (Kisch: Sieb. 160; Iordan: TopRom. 269; Constantinescu: DOR. 247; Makkai: ErdRT. 169).

Alsólupkó Az al-dunai Ómoldvától kelet-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: XV. sz.: *Lypko* (Csánki 2: 104); 1554–79: *Dolna Lupq?va* (Engel: TemMold. 86); 1689: *Lyubkova* (Suciú 1: 360); 1808: „*Lupkova* (*Dolnja-*) ill.”, „*Lupkova* (*Gornja-*)” (Lipszky: Rep. 1: 394); 1840: *Alsó Liupkova* (Suciú 1: 360); 1913: *Alsólupko* (Hnt. 337). A szerb *Ljupko* szn. (HASZ. 6: 320) alapján a magyarban *Lipkó* hn., a szerbben pedig *Ljupkova* hn. (HASZ. 6: 320) keletkezett. (A szláv *lju-* > magyar *li-* megfeleléshez l. Kniezsa: MNy. 36: 19.) A szerb névalak idővel a magyarban is felül-

kerelkedett *Lupkova*-ként. Az országos helységnévrendezés során a falu részére a magyarosított *Alsólupkó* névalakot állapították meg. Ennek előtagja a szomszédos *Felsőlupkó* [1554–79: *Gorna Lupq?va*: Engel: TemMold. 86; 1913: *Felsőlupkó*: Hnt. 564] előtagjával van korrelációban. – A román névalakok: *Liubcova* 'Alsólupkó' (Suciu 1: 360), *Gornea* 'Felsőlupkó' (Suciu 1: 268; Kniezsa: MNy. 36: 19; Mező: HivHn. 243).

Alsónyárló A Zilahtól délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1438: *Alsó-Nyarlo* (Suciu 1: 140); 1760: *Alsókékesnyárló* (uo.); 1910: *Alsónyárló* (Mező: HivHn. 238, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A *Nyárló* helynév előzménye a régi *nyárló* ~ nyelvjárási *nyaraló* 'nyári legelő' fn. Az *Alsó*- előtag a közeli *Felsőnyárló* 'Stína' [1438: *FelsewNyarlo*: Suciu 2: 145] előtagjával van korrelációban. A *-kékes* névelem egykori *Alsókékes* [1470: *Alsókékes*: Suciu 1: 140], *Felsőkékes* [1470: *Felsewkekes*: Suciu 2: 145] névalakból került át az *Alsókékesnyárló*, *Felsőkékesnyárló* névalakba. A országos helységnévrendezés során az egyszerűsített *Alsónyárló*, *Felsőnyárló* névalak vált hivatalossá. A román *Chichişa* 'Alsónyárló' a magyar *Kékesnyárló* [1522: Suciu 1: 140] előtagjából való. A román *Stína* 'Felsőnyárló' (Suciu 2: 145) előzménye a román *stîna* 'esztena, juhakol, esztrenga' (Kisch: Sieb. 72; Iordan: TopRom. 102). – Vö. **Csömörlő**, **Kékes²**, **Nyárló**.

Alsóodor A Felsővízköztől északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1357: „*Orlyuagasa* al. n. Wyfalu” (VSOS. 2: 316); 1415: „*Orlyh* et alteram *Orlyh*” (ZsigmOkl. 5: 177; Csánki 1: 305); 1618: *Also Orlich* (VSOS. 2: 316); 1808: *Alsó-Orlik* (Lipszky: Rep. 1: 11); 1907: *Alsóodor* (Hnt. 28). Az elsődleges *Orlihvágása* névalak egy *Orlich* ~ *Orlik* 'Ulrik' (StSNO. 4: 138) nevű soltész irtványtelepülését jelöli. Idővel a hn. utótagja elmaradt, az előtag pedig hozzáidomult a szlovák *orlik* 'sasocska' főnévhez; vö. szlovák *Nižný Orlik*. Az *Alsó*- előtag *Felsőorlik* [1618: *Felső Orlich*: VSOS. 3: 326] előtagjával van korrelációban. A hatósági úton megállapított *Alsóodor* névalak utótagja azzal kapcsolatos, hogy az *Ulrik* szn.-nek a magyarban *Odor* (OklSz. 706) változata is volt, s ezzel váltották fel az etimológiailag vele azonos *Orlich*-ot (Melich: Jegyzetek. Sáros m. 3). – Vö. **Odor-hegy**.

Alsóosztorány A Rajecfürdőtől délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1368: *Stranska* (Fekete Nagy: Trencsén 188); 1456: *Stranske* (uo.); 1808: „*Sztránszke* h. *Stránske* s.” (Lipszky: Rep. 1: 661); 1907: *Alsóosztorány* (Hnt. 28). A *Sztránszke* hn. a szlovák *Stránske* (tkp. 'oldalt fekvő, oldalvást elhelyezkedő') hn. átvétele. Az *Alsóosztorány* névalakot bonyolult hangtestmódosítással hozták létre magyarító szándékkal (Hosák–Šrámek 2: 498; Mező: HivHn. 242). – Vö. **Felsőosztorány**.

Alsórados A Nagykosztolánytól nyugat-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1208–9/1216/1397: *Radichov* (CDES. 1: 118; Györffy 4: 450); 1773: *Radossocz*, *Radoschowetz*, *Radossowcze* (LexLoc. 142); 1808: „*Radosócz* h. *Radossove* s. (Lipszky: Rep. 1: 547); 1910: *Alsórados* (Mező: HivHn. 242, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). Az elsődleges *Radichov* hn. egy szláv *Radich* szn. (vö. 1236: *Radíc*: ÁrpSz. 663) birtoklást kifejező *-ov* képzős származéka. Idővel egy szlovák *Radošovce* hn. (< *Radoš* szn.; vö. 1211: *Rados* szn. ÁrpSz. 665 < cseh *Radoš* szn.) kerelkedett felül 'Rados emberei, Radosék' értelemmel. Ebből a magyarban *Radosóc* lett. Az *Alsórados* névalakot hatósági úton állapították meg tudatos magyarosítással. Az *Alsó*- előtag *Felsőrados* [1473: *Rassich*: VSOS. 1: 473; 1493: *Radochowcze*: uo.; 1773: *Radossocz*, *Radoschotz*, *Radoczowcze*: LexLoc. 139; 1910: *Felsőrados*: Mező: HivHn. 242, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655] előtagjával van korrelációban. – Vö. **Rádos**, **Rédics**.

Alsótárorc A Bártfától északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1355: *Twrous* (VSOS. 2: 317); 1416: *Thurospathaca* ~ *Turospataka* (ZsigmOkl. 5: 458); 1427: *Thurospathak* (Csánki 1: 313); 1492: *Alsothwarocz* (uo.); 1773: *Alsó Tvaroszcza*, *Nizna Tvaroszcza* (LexLoc. 252); 1808: „*Tvaroszcza* vel *Tvarócz* (Alsó-) h. *Dolni Twarosscze* vel *Twarowce* s.” (Lipszky: Rep. 1: 699); 1907: *Alsótárorc* (Hnt. 34). Az elsődleges *Twrous* névváltozat vagy a bizonytalan eredetű személynévből keletkezett; vö. 1152: *Turus* szn., +1158: *Thuross* szn. (ÁrpSzt. 752, 770), vagy pár-

huzamos névadással a magyarban *Túrós*, a szlovákban pedig ennek jelentésbeli egyenértékeseként *Tvarožec* (< *tvaroh* 'túró') keletkezett. A névadás alapja juhtúró-készítés, juhtúró-szolgáltatás lehetett. A szlovák névalak idővel a magyarban is felülkerekedett. Az *Alsó-* előtag *Felső(t)váróc* [1492: *Felsewthwarocz*: VSOS. 3: 327] előtagjával van korrelációban. Vö. szlovák *Nižný Tvarožec* 'Alsót(v)aróc', *Vyšný Tvarožec* 'Felső(t)váróc'. A *Taróc* névalakot az országos helységnévrendezés során állapították meg a név eleji mássalhangzótorlódást tartalmazó *Tvaróc* második mássalhangzójának kivetésével (Šmilauer: PrSITop. 185; Hosák–Šrámek 2: 622; Mező: HivHn. 167). – Vö. **Töröpuszta**.

Alsóitzsény A Zsolnától keletre fekvő helység fontosabb adatai: 1439: *Chysina* (Fekete Nagy: Trencsén 195); 1773: *Tižina* (LexLoc. 266); 1808: „*Tizsina* h. *Tižina* aut *Tyžina* s.” (Lipszky: Rep. 1: 684); 1851: *Tissina* (Fényes: MoGSz. 4: 204); 1852: *Alsó-Tizsina*, (*Nisna-Tizsina*)”, „*Felső-Tizsina*, (*Visna-Tizsina*)” (Ihász: Hnt. 10, 92); 1907: *Alsóitzsény* (Hnt. 35). A *Tizsina* hn. a szlovák *Tižina* hn. átvétele. Ez egy *Tiga-féle szláv szn. (vö. orosz *Tua* szn.: Tupikov 391) birtoklást kifejező *-ina* képzős származékként magyarázható. Az *Alsó-* előtag az anyafaluból kirajzott településre utal.

Alsóúcsa A Fogarastól nyugat-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1509: *Ucsa* (Suciu 2: 214); 1582: *AlsoWczsa* (uo.). A falu ott települt, ahol az *Ucsa* (román *Ucia* ~ *Ucea*) nevű patak balfelől az Oltba ömlik, és a patakról kapta nevét. A pataknev talán személynévi eredetű: vö. 1237–40: *Vche* ~ *Vcsa* (ÁrpSzt. 773) vagy egy szerb *Vuča* [< *vuk* 'farkas'] (HASz. 21: 589; Dickenmann: Stud. 2: 166) hn. átvétele. Az *Ucsa* névváltozat név eleji hangzovesztéssel (aferézis) magyarázható. (Erre a jelenségre l. NytudÉrt. 139: 23, 24.) Az *Alsó-* előtag *Felsőúcsa* [1509: *Felső Ucsa*: Suciu 2: 214] előtagjával van korrelációban. Vö. román *Ucea de Jos* 'Alsóúcsa' és *Ucea de Sus* 'Felsőúcsa' (Suciu 2: 214; Constantinescu: DOR. 407).

Alsóvárány Az Oravica bányától nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1401: „de *Wrani*” (ZsigmOkl. 2/1: 110); 1409: *Waran* (ZsigmOkl. 2/2: 236); 1476: *Waran* (Csánki 2: 108); 1554–79: *V?ran* (Engel: TemMold. 150); 1808: „*Vranj* val.” (Lipszky: Rep. 1: 745); 1882: *Vrány* (Ihász: Hnt. 373); 1909: *Alsóvárány* (Mező: HivKözs. 2: 1201). Az elsődleges *Vran* névalakhoz l. szerb-horvát *Vran Potok* (tkp. 'hollópatak'), *Vrandol* ~ *Vrani Dol* (tkp. 'hollóvölgy'), *Vranj* (tkp. 'hollóé, varjúé, ilyen nevű emberé') (ImMesta. 1973. 425–6). A román *Vrani* hn. (Suciu 2: 258) átvétel a szerbből. A Csiklova patak völgyében Vránytól feljebb települt új község a román *Vrani*-ből kicsinyítő képzővel alakított román *Vrăniuş* nevet kapta: 1569–79: *Viranoč* (Engel: TemMold. 150); 1690–1700: *Vranycuz* (Suciu 2: 258). Az országos helységnévrendezés során *Vrány* részére az *Alsóvárány*, *Vranycuz* részére pedig a *Felsővárány* nevet állapították meg a mássalhangzó-torlódást oldó magánhangzó betoldásával (Milleker 143; Jordan: TopRom. 461; Petrovici: StDialTop. 299; Mező: HivHn. 242). – Vö. **Varannó**.

Alsóvesztény A Privigyétől délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1332–7: *Vestinic* (Ortvay: EgyhFöldl. 1: 95); 1349: *Weztenicz Inferior* (VSOS. 1: 339); 1773: *AlsóVesztenicz, Unter Westenitz, Dolne Westenitze* (LexLoc. 145); 1910: *Alsóvesztény* (Majtán 450, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A *Vesztenic* hn. szláv eredetű; vö. szlovák (Dolné és Horné) *Vestenice* és cseh (Dolní és Horní) *Věstonice*. Ezek tkp. értelmé *Věstoň emberei, *Věstoňék'. Az *Alsó-* előtag *Felsővesztény* [1349: *Weztenicz superior*: VSOS. 1: 442] előtagjával van korrelációban. A *Vesztény* névalakot az országos helységnévrendezés során állapították meg tudatos magyarítással (Svoboda: SOJ. 161; Hosák–Šrámek 2: 696; ZJČ. 87).

Andorháza Az Őrihodostól nyugatra, a Nagy-Kerka völgyében települt falu fontosabb adatai: 1366: *Adrian* (Csánki 2: 732); 1593: *Odrejanecz* (Urb. 54); 1628: *Odrianecz* (Urb. 66); 1773: *Adrianecz* (LexLoc. 91); 1808: „*Adriánecz* h. *Odorancze* vand.” (Lipszky: Rep. 1: 3); 1887: *Andorháza* (Mező: HivHn. 94); 1914: *Andorháza* (Gleichenberg 1: 75 000 térkép); 1973: *Adrijanci* (ImMesta. 1973. 45). Az elsődleges *Adrian* névváltozat puszta személynévből keletkezett magyar névadással; vö. 1138/1329: *Adrian* szn. (ÁrpSz. 47). A déli szlávban (szlovénben) a magyar név-

adással párhuzamosan *Adrijanci* (tkp. 'Adrijan emberei, Adrijának') alakult, s ez a magyarban is felülkerekedett *Adriánc*-ként. Az *Andorháza* névváltozat tudatos magyarítás eredménye, ám az *Andor* nem az *Adrian* ~ *Adorján* fejleménye, hanem az *András*-é (EtSz. 1: 92). – Vö. **Adorjánháza**.

Andrásháza A Kárpátalján, Szerednyétől délkeletre fekvő falu fontosabb adatai: 1417: *Andreaswagasa* (Csánki 1: 388, ZsigmOkl. 5: 224); 1481: *Andraswagasa* (Csánki 1: 413); 1773: *Andrasocz* (LexLoc. 285); 1808: „*Andrásócz* h. *Andrássovice* vel *Ondrassowce* s.” (Lipszky: Rep. 1: 16); 1904: *Andrásháza* (Mező: HivHn. 217); 1944: *Andrasóc*, *Андрасовици* (Hnt. 85, 639). Az elsődleges *Andrásvágása* névalak egy *András* nevű kenéz által telepített irtásfalura utal. A magyarral párhuzamosan keletkezett a szláv (szlovák?) *Andrašovci*, amelyet 1946-ban *Андріївка*-ra ukránosítottak. A magyar hivatalos helynévadás viszont 1939-ben visszaállította a korábban már a magyarban is meghonosodott *Andrasóc* névalakot, hatálytalanítva az 1904-ben bevezetett *Andrásházá*-t. Ezt utótagcserével alkották meg a régi *Andrásvágás*-ból. – Vö. **Andrásvágása, Vágás**.

Apádia A Karánsebestől nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1415: *Apathya* (ZsigmOkl. 5: 284); 1423: *Apadya* (Suciu 1: 40); 1477: *Kysapadya*, *Felsewapadya* (uo.); 1808: „*Apadia* Val.” (Lipszky: Rep. 1: 17); 1851: *Apádia* (Fényes: MoGSz. 1: 27). A legrégebb névalak a magyar *Apát* személynévből keletkezett; vö. 1221: *Apat* szn. (ÁrpSz. 71). A románba átkerülve a helységnév *t*-je zöngés *d*-re változott és *-ia* képzővel bővült, majd a román *Apadia* meghonosodott a magyarban is. (Vö. *Szered* < R. *Szeret* hn.; továbbá magyar *Miháld* > román *Mehadia* > magyar *Mehádia*; magyar *Illyéd* > román *Ilidia* stb.; DocVal. 125; Iordan: TopRom. 240.)

Apafalva A Nagykürtöstől nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1342: *Opwa* (Bakács 85); 1405/1406: *Opwa* (ZsigmOkl. 2/2: 429); 1430: *Opawa* (Bakács 85); 1469: *Apova* (uo.); 1894: *Apafalva* (Mező: HivHn. 98). Az *Apova* < *Opava* hn. szláv eredetű. Feltűnően összecseng a cseh *Opava* víz- és városnévvel. Arra lehet gondolni, hogy Alsó-Sziléziából való telepések hozták magukkal a nevet. A szlovák névalak *Opava*. Az *Apafalva* névalak tudatos magyarosítás eredménye (ZlČ. 224; Mező: HivHn. 98). – Vö. **Opava**.

Apatelek A Borosjenőtől dél-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1213/1550: „in villa *Apa*” (VárReg. 165); 1220/1550: „de villa *Macra*” (VárReg. 188); 1478: *Apa* (Csánki 1: 725); 1773: *Apatelek* (LexLoc. 13); 1808: „*Apatelek* h. *Mokrá* s. ill.” (Lipszky: Rep. 1: 17). Az *Apa* hn. pusztá szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö. 1138/1329: *Apa* szn. (ÁrpSz. 70). A román *Mocrea* 'Apa(telek)' egy szláv *Mokra (tkp. 'nedves') átvétele. Téves az a feltevés, amely szerint az *Apa* hn. előzménye a román *apă* 'víz' volt (ezt támogatná egy ellenőrzésre szoruló, idevont latin 1160 „villa *Aqua*” adat: Suciu 1: 404), s voltaképpen nem más, mint a szláv *Mokra fordítása. Az *Apa* hn. idővel kiegészült a *telek* 'trágyázott, szántható föld' fn.-vel. (EtSz. 1: 106; Drăganu: Rom. 309; Iordan: TopRom. 134; Suciu 1: 404.) – Vö. **Apa, Makra**.

Apáti A Borosjenőtől észak-északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1219/1550: *Apathy* (VárReg. 241; Suciu 1: 40); 1332–7: *Apati*; *Pady* (Ortvay: EgyhFöldl. 2: 586); 1344: *Apaty* (Csánki 1: 725); 1808: *Apáthi* (Lipszky: Rep. 1: 18). Az *apat* 'apátság élén álló szerzetes főpap' birtoklást kifejező *-i* képzős származéka. A román *Apateu* 'Apáti' a magyarból való (Iordan: TopRom. 240). – Vö. **Jászapáti**.

Aradi A Nagybecskerekettől nyugatra fekvő település fontosabb adatai: 1332–7: *Arad* (Ortvay: EgyhFöldl. 1: 430); 1440: *Aradi* (Csánki 2: 126); 1808: *Aradácz* (Lipszky: Rep. 1: 19); 1864: *Rácz-Aradacz*, *Toth-Aradacz* (Markovič: ImVojv. 24); 1873: *Szerb-Aradáčz*, *Toth-Aradáčz* (uo.). Az *Arad* hn. az *Arad* [1237–40: *Arad*: ÁrpSz. 71] szn.-ből keletkezett. Idővel *-i* képző járult hozzá. A török időben elnéptelenedett helységbe szerbek, majd szlovákok költöztek. Ez magyarázza a szerb *Aradac*-cal összekapcsolt *Rác*-, *Szerb*-, illetőleg *Tót*- előtagot. Az országos helységnévredezés során felelevenítették a történelmi *Aradi* (*Alsó*-, *Felsőaradi*) névalakot. 1947-ben a két helység egyesült *Aradi*, szerb *Aradac* néven (Mező: HivHn. 251; Nagylex. 2: 265). – Vö. **Arad**.

Aranymező A Zsibótól északkeletre, a Szamos jobb partján települt falu előbb *Baba* [1377: Suciu 1: 60], majd *Babafalva* [1405: *Babafalua*: Csánki 1: 551; ZsigmOkl. 2/1: 446] néven fordult

elő. A *Baba* névelemhez l. *Hejőbábá*-t. A későbbi *Aranymező* [1424: „Baba al. nom. *Aranmezeu*”: Csánki 1: 551; 1555: *Aranmezeo*: Jakó: KolMon. 2: 820; 1808: *Aranymező*: Lipszky: Rep. 2: 9; 1944: *Aranymező*: Hnt. 38] név azzal kapcsolatos, hogy a falu lakói aranyat mostak. A román *Băbeni* 'Aranymező' (Suciu 1: 60) tkp. értelme 'Baba emberei, Babáék'. – Vö. **Istenmezeje**.

Árdánfalva A Pöstyéntől dél-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1317: *Iardan* (RDES. 2: 126; Györffy 4: 400); 1324: *Jardan* (Györffy 4: 400); 1411: *Jardan* (ZsigmOkl. 3: 318); 1511: *Arđanfalwa* (Kázmér: Falu 181); 1773: *Arđanocz*, *Arđanowitz*, *Arđanowcze* (LexLoc. 146); 1808: „*Arđánócz* h. *Arđanowce* s.” (Lipszky: Rep. 1: 20); 1910: *Árdánfalva* (Mező: HivHn. 185, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). Az elsődleges *Jardan* névalak pusztá szn.-ből keletkezett; vö. 1138/1329: *Iardan* szn. (ÁrpSz. 424). Később a szókezdő *J* elmaradt, s a magyarban *Árdánfalva*, a szlovákban pedig *Arđanowce* névalak állandósult. Idővel a szlovák névalak a magyarban is meghonosodott *Arđanóe*-ként. Az *Árdánfalva* névalakot az országos helységnévrendezés során eleve-nítették fel (EtSz. 1: 128; Mező: HivHn. 185; Györffy 4: 400). – Vö. **Árdány, Járdánháza**.

Árkok A Nagybeccskerektől délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1569–79: *Yarqofče* (Engel: TemMold. 70); 1723: *Järkovacz* (uo.); 1808: „*Jarkovacz* h.” (Lipszky: Rep. 1: 272); 1881: *Árkok* (Marković: ImVojv. 82). A szerb *Jarkovci* > *Jarkovac* hn. a szerb-horvát *Jarko* [< *Jaros(l)av*] (Grković: RIS. 103; Šimundić: RjOI. 155; vö. 1248/1366: *Iarku* szn.: ÁrpSz. 406) szn. származéka. Minthogy a magyarban is meghonosodott helységnévbe a szerb *jarak* ~ *jaruga* 'árok' főnevet értették bele, *Árkok*-ra magyarosították (Mező: HivHn. 195). – Vö. **Árok**.

Avaspatak A Szatmárnémetitől észak-északkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1425: *Zarazpatak* (Szabó: Ugocsa m. 477); 1808: „*Szárázpatak* h. *Suchýpotok* s. *Valleszaka* val.” (Lipszky: Rep. 1: 623); 1907: *Avaspatak* (Szabó: Ugocsa m. 477). A *Szárázpatak* hn. olyan vízfolyás mellékére utal, amely olvadáskor vagy záporok idején nagy víztömeget szállíthat, egyébként viszont a medre száraz. Az országos helységnévrendezés során a *Száráz*- előtagot az *Avas*- előtaggal cserélték ki, hogy kizárják az összetéveszthetőséget a többfelé is található *Szárázpatak* helységnevektől. Az *Avas*- előtag motivációja az *Avas* hegység volt. A román *Valea Seacă* 'Avaspatak' a magyar *Szárázpatak* értelmi egyenértékese (Suciu 2: 232). – Vö. **Kézdiszárázpatak**.

Babindál A Nyitra és Verebély közötti helység fontosabb adatai: 1271: *Babyndal* (ÁUO. 8: 363; Györffy 4: 346); [1280–90]: *Babyndol* (Györffy 4: 346); 1415 *Babindal* ~ *Babyndal* (ZsigmOkl. 5: 121); 1808: *Babindal* (Lipszky: Rep. 1: 24); 1910: *Babindál* (Mező: HivHn. 190; az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A helynév a szlovák *Babindol* hn. átvétele. Ez egy *Baba* [1241: *Baba*: HSSJ. 1: 104; vö. ÁrpSzt. 79.] szn. birtoklást kifejező *-in* képzős származékának és a régi *dol* 'völgy; gödör; bánya; árok' (HSSJ. 1: 281) fn.-nek az összetétele (Stanislaw: SlovJuh. 2: 14; ZJČ. 45).

Babsa A Lugostól északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1488: *Felsew Bapsa*, *Also Bapsa*, *Kewzepszew Bapsa* (Csánki 2: 25); 1554–79: *Babša* (Engel: TemMold. 23); 1700 k.: *Babsa* (uo.); 1808: „*Babsa* h.” (Lipszky: Rep. 1: 25). Bizonyára pusztá személynévből keletkezett magyar névadással; vö. 1138/1329: *Babisa* (ÁrpSz. 79). Ennek előzményéhez l. szerb-horvát *Bobiša* szn. (Grković: RIS. 38; Šimundić: RjOI. 398). A román *Babša* 'Babsa' (Suciu 1: 50) a magyarból való.

Baca A Déstől kelet-északkeletre a Nagy-Szamos jobb partján fekvő falu nevének fontosabb adatai: 1405: *Bacha* (Suciu 1: 59); 1483: „*Mathias Baczay*” sz. (BánffyOkl. 2: 243); 1808: *Bacza* (Lipszky: Rep. 2: 11); 1944: *Baca* (Hnt. 93). Minden bizonnyal pusztá személynévből keletkezett. Nehézséget jelent, hogy régi forrásokból ki tudunk mutatni *Baca* [+1135: *Baca*: ÁrpSz. 83] írásképi személynevet, de az *Baká*-nak is olvasható. A *Bacha* [1111: *Bacha* szn.: ÁrpSz. 80.] névalak is olvasható *Baca*-nak (l. fent községünk legkorábbi adatát), de gyakoribb volt a *Bacha* olvasat. Családnévként biztos adat a *Bacá*-ra: 1647: *Bacza* csn. (Kázmér: CsnSz. 57). E családnévet Kázmér (i. h.) a nyelvjárási *baca* 'bamba, együgyű, ostoba, szeleburdi, hirtelen, csökönyös' (ÚMTSz. 1: 298) melléknévből alakult ún. jellemnévnek tartja. A *Baca* (tkp. 'buta') ragadványnévre l. Ördög: GöcsHet. 255, 300. (A *baca* melléknév az EtSz. 1: 217 szerint valószínűleg gyermeknyelvi

eredetű.) Ám fel kell figyelniük a szerb-horvát nyelvben igen kedvelt *Baca* kicsinyítő-kedveskedő személynévre, amely 21 (!) teljes alakú férfi személynévek (*Bajislaw, Bartol, Blagiša, Blažimir, Bratimil, Bratislav, Brativoj* stb.: Šimundić: RjOI. 396) lehet becealakja. (Képzésmódjához l. *Braca* < *Braslaw, Duca* < *Dušan, Ica* < *Ignacij, Koca* < *Kosta, Neca* < *Nedeljko, Peca* < *Petar, Raca* < *Radovan, Taca* < *Stanomir, Žica* < *Živorad* stb. Az erdélyi *Baca* helységnév személynévi előzménye valószínűleg a szerb-horvát *Baca* volt.

Bácsföldvár Az Óbecsétől délre fekvő helység fontosabb adatai: 1308: ? *Feldwar* (AnjouOkl. 2: 144); 1316/1418: *Ffeldwar* (AnjouOkl. 4: 134, Györffy 1: 213, 219); 1882: „Bács-Földvár = *Tisza-Földvár*” (Ihász: Hnt. 16). A *Földvár* helynév régi nagy földsáncokkal kapcsolatos. A megkülönböztető szerepű *Bács-* előtag a megyei hovatartozást jelöli. – A szerb *Bačko Gradište* (1922-től) tükröfordítás magyar mintára (Marković: ImVojv. 29). – Vö. **Balatonföldvár**.

Bajfalu A Nagybányától kelet-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1405: *Balkonia* (Csánki 1: 552; ZsigmOkl. 2/1: 446); 1424: *Balkfalwa* (Csánki 1: 552); 1566: *Bayfalwa* (Urb. 623); 1688: *Bayfalu* (Urb. 629); 1808: „*Bajfalu* h. *Bontén* vel *Bajnesti* val.” (Lipszky: Rep. 1: 28). A *Balk* [1256: *Bolk*: ÁrpSz. 140, 1363: *Balc*: DocVal. 163] szn. felhasználásával a magyarban *Balkfalva*, a románban *Balkonia* hn. keletkezett. Ez utóbbihoz l. 1370: *Balkonya* szn. (DocVal. 227). A magyarban *Balkfalva* > *Bajfalva* > *Bajfalu* fejlődés ment végbe. A románban idővel egy *Dănești* (tkp. 'Dánfalva') [1887: *Danesti* (*Bajfalu*): Nagy Bánya 1: 75 000-es térkép] hn. kezdte jelölni a falut (Maksai 112; Constatinescu: DOR. 188; Suciú 1: 192; Kázmér: Falu 276).

Bajnokfalva A Fehér-Körös menti Borossebestől északkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1389: *Baynokfalva* (Mező: HivHn. 187); 1441: *Baynfalva* (Suciú 1: 111); 1619: *Bohany* (uo.); 1808: „*Bohány* h.” (Lipszky: Rep. 1: 67). A *Bajnok* [1215/1550: *Boynuc*: ÁrpSz. 136] szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *falv* főnévnek az összetétele. A románban a magyar helységnév előtagjából *Bohani* ~ *Buhani* névalak keletkezett, s ez idővel a magyarban is felülkerekedett mint *Bohány*. Az országos helységnévrendezés során felelevenítették az egykori *Bajnokfalva* névalakot (Suciú 1: 111; Mező: HivHn. 187, Kázmér: Falu 182). – Vö. **Bajmok**.

Balalény A Belényestől dél-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1580: *Bolilith* (Jakó 203); 1588: *Balylen* (uo.); 1692: *Bellelenny* (Suciú 1: 63); 1773: *Balaleny* (LexLoc. 67); 1808: *Balalény* (Lipszky: Rep. 1: 29). Talán egy román *Balil szn. (l. bolgár *Балун* szn.: Zaimov: BI. 13) -eni képzős hn.-i származéka került át a magyarba, és *Balalény*-nyé fejlődött. A mai román *Băleni* 'Balalény' (Suciú 1: 63) haplológia (egyszerejtés) eredménye (Jakó 203; Mező: HivHn. 169).

Balázsd A Temesvártól délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1462: *Balasfalua* (Suciú 1: 84); 1569–79: *B?laz?va* (Engel: TemMold. 31); 1717: *Blaschevo* (Suciú 1: 84); 1761: *Blazsova* (uo.); 1808: „*Blásova* vel *Blazsova* h. *Blaxova* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 62); 1828: *Balázsfalva* (Kázmér: Falu 160); 1882: „*Balázsfalva, (Blazsova)*” (Ihász: Hnt. 19); 1907: *Balázsd* (Hnt. 65). Az elsődleges *Balázsfalva* hn. a *Balázs* [1267: *Balas*: ÁrpSz. 84] szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *falv* fn.-nek az összetétele. A magyar névadással párhuzamosan keletkezett szerb *Bláževo* idővel a magyarban és a románban is meghonosodott mint *Blazsova*, illetőleg *Blajova* (Suciú 1: 84). Az országos helységnévrendezés során a falu részére a *Balázsd* nevet állapították meg (Mező: HivHn. 156). – Vö. **Balázsfalva**.

Balázsi A Tapolyhanusfalvától északra fekvő helység fontosabb adatai: 1349: *Laachafalua* (VSOS. 3: 272); 1427: *Lacha* (Csánki 1: 301); 1773: *Vlacsá, Wlacha* (LexLoc. 246); 1808: „*Vlacsá* h. *Wlacsá* s.” (Lipszky: Rep. 1: 741); 1907: *Balázsi* (Hnt. 65). A *Lacsafalva* névalak egy *Vlacsá > *Lacsá* szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *falv* fn.-nek az összetétele. A *Vlacsá szn. szláv eredetű; l. cseh *Vlča szn. (Profous 4: 574; Svoboda: SOJ. 130) < *Vlk* (tkp. 'farkas') szn. L. 1265: *Wlche* szn. (ÁrpSz. 800). A *Vlacsafalva > *Lacsafalva* utótagja idővel elmaradt. A magyar hangfejlődést tükröző szlovák *Vlača* idővel kiszorította a magyar *Lacsá*-t. A *Vlacsá* helyett az országos helységnévrendezés során a *Balázsi* névalakot állapították meg. Nem állja meg a helyét az a vélekedés, hogy a *Balázsi* hn. fordítással keletkezett a *Vlacsá*-ból (Mező: HivHn. 196, 202).

Bálinec A Lugostól észak-északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1480: ?*Belincz* (Csánki 2: 25); 1488: *Felsewbalyncz, Alsobalyncz* (uo.); 1554–79: *Bal?nče, Bal?nč* (Engel: TemMold. 24); 1808: *Balincz* h. (Lipszky: Rep. 1: 30). Szerb-horvát eredetű; vö. *Balinac, Balince, Balinci* hn. (ImMesta. 1973. 51). Ezek alapszavához vö. szerb-horvát *Balin* szn. < *Bala* szn. < *Baldovin, Bratoljub, Bratislav* stb. szn. A román *Balinț* 'Bálinec' a magyarból való (Dickenmann: Stud. 1: 43).

Báltfalva A Borossebestől kelet-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1441: *Balthfalva* (Csánki 1: 726); 1525: *Balth* (uo.); 1806: *Báltyele* (Lipszky térképe); 1910: *Báltfalva* (Mező: HivHn. 185, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A *Balt* [vö. 1211: *Bolt*, 1293: *Bald*: ÁrpSz. 85, 140] szn. és a birtokos személyranggal ellátott *falu* fn. összetételeként alakult *Báltfalva* idővel *Balt*-tá rövidült. Ebből lett a kicsinyítő képzős román *Báltele* (Suciu 1: 63), amely a magyarban is meghonosodott *Báltyele*-ként. Az országos helységnévrendezés során felújították a történelmi *Báltfalva* névalakot (Kázmér: Falu 287; Mező: HivHn. 185).

Bánlak A bánsági Dentától nyugat-északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1554–79: *Banlog, Banlog, Banloga* (Engel: TemMold. 25); 1660: *Banlog* (uo.); 1808: „*Banlok* val.” (Lipszky: Rep. 1: 33); 1851: *Bánlok* (Fényes: MoGSz. 1: 86); 1882: *Bánlak* (Ihász: Hnt. 20). A magyar *bán* méltóságnévnek és a *lak* 'lakóhely, otthon' főnévnek az összetétele. A román *Banloc* 'Bánlak' (Suciu 1: 56) a magyarból való (Iordan: TopRom. 207). – Vö. **Körösbánlaka**.

Bántornya Az Alsólendvától északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: [1323: *Turnhel*: AnjouOkl. 7: 179]; 1379: *Toronhel* (Csánki 3: 117); 1389: *Turnicha* (ZsigmOkl. 1: 104); 1403: *Tornischa* (ZsigmOkl. 2/1: 308); 1405: *Tornisa* (ZsigmOkl. 2/1: 449); 1409: *Tornystya* (ZsigmOkl. 2/2: 255); 1808: „*Turnischa* vel *Turische* cr.” (Lipszky: Rep. 1: 697); 1908: *Bántornya* (Mező: HivHn. 255, az évszámra l. Hnt. 1944. 655). Egy torony motivációja alapján párhuzamos helynévadással a magyarban *Toronyhely*, a szlovénban *Turnišče*, a horvátban *Turnišće* hn. keletkezett. A szláv névalak idővel a magyarban is felülkerelkedett. A magyar *Turnisa* névalakot az országos helységnévrendezés során *Bántornya*-val cserélték fel az egykori birtokos Bánffy család emlékeztére (Mező: HivHn. 255). – Vö. **Simontornya**.

Bányapataka A Varannótól délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1397: „*Banyapathaka* alias *Wyuagas*” (Csánki 1: 341); 1410: *Banyapathaka* (ZsigmOkl. 2/2: 380); 1773: *Bánszka, Banske* (LexLoc. 297); 1904: *Bányapataka* (Mező: HivHn. 185, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). Az irtványföldön települt és vaglyagosan *Újvágás*-nak hívott falu arról a patakról kapta nevét, amelyik keresztül folyt rajta. A pataknevű bányaművelésre utal. A szlovákban *Banské* (tkp. 'bányás') névalak keletkezett, s ez idővel a magyarban is meghonosodott *Bánszka*-ként. Az országos helységnévrendezés során felelevenítették az egykori *Bányapataká*-t (Com. Zempl. 13; VSOS. 1: 143). – Vö. **Bánya-patak**.

Baracháza A Bánságban, Vingától délnyugatra fekvő település fontosabb adatai: 1411: *Barochhaza* (Temes 45); 1808: „*Baraczház* h. *Baratyaz* val.” (Lipszky: Rep. 1: 35); 1851: *Baraczháza* (Fényes: MoGSz1: 88). A *Baroc* [1263/1367/1591: *Baroch*: ÁrpSz. 92] személynévnek és a birtokos személyranggal ellátott *ház* főnévnek az összetétele. L. még horvát *Barac* csn. (LPH. 24), valamint *Barci* hn. (ImMesta. 1974. 53) < *Barac* szn. A román *Bărăteaz* 'Baracháza' (Suciu 1: 64) a magyarból való (Csánki 2: 25; Suciu 1: 64; Mező: HivHn. 109).

Barafalva A Lippától délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1367: *Bara* 'terra aquosa' (Suciu 1: 56); 1477: *Bara* (Csánki 1: 761); 1913: *Barafalva* (Hnt. 382). A *Bara* helynév déli szláv eredetű; vö. szerb-horvát *Bara* hn. < *bara* 'mocsár, posvány, rét'. A román *bara* 'mocsár, láp, posvány' déli szláv jövevény. Az országos helységnévrendezés során egy állítólagos 1597. évi adat alapján a *Barafalva* névalakot állapították meg. A román névalak ma is *Bara* (Suciu 1: 56; Iordan: TopRom. 53; Mező: HivHn. 189). – Vö. **Bara-árok**.

Bárányos A Pancsovától nyugat-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1569–79: *Ovča* (Engel: TemMold. 101); 1808: „*Offcza* h. *Offca* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 473); 1888: *Bárányos*

(Mező: HivHn. 100). Az *Ovcsa* hn. a szerb *Ovča* (< *ovca* 'juh') hn. átvétele. Az új *Bárányos* hn. tudatos magyarosítás eredménye (Marković: ImVojv. 139). – Vö. **Báránykút**.

Barcarozsnyó A Brassótól délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1331/1343: *Rosnou* (Györfffy 1: 831); 1427: *Rosno* (Suciu 2: 80); 1585: *Rosnyo* (uo.); 1808: *Rozsnyó* (Lipszky: Rep. 2: 121); 1913: *Barczarozsnyó* (Hnt. 384). A *Rozsnyó* hn. a német *Rosenau* (tkp. 'rózsaliget') hn. átvétele. A megkülönböztető szerepű *Barca*- előtag a Barca folyó mellékére utal. – A román *Rîșnov* 'Barcarozsnyó' (Suciu 2: 80) ugyancsak német eredetű (Kisch: Sieb. 94; Kniezsa: MagyRom. 1: 206). – Vö. **Rozsnyó**.

Barcaszentpéter A Brassótól északra fekvő helység fontosabb adatai: 1240: *Montem S. Petri* (Györfffy 1: 831); 1415: *Petersberg* (uo.); 1421: *Zenthpeter* (uo.); 1808: „*Szent-Péter* h. *Petersburg* g. *Szin-Petru* v.” (Lipszky: Rep. 2: 138); 1913: *Barczaszentpéter* (Hnt. 384). A magyar *Szentpéter*, német *Petersberg* ~ *Petersburg* hn. párhuzamos névadással keletkezett a Szent Péter apostol tiszteletére szentelt templomról. A megkülönböztető *Barca*- előtag a Barcasággal kapcsolatos. A román *Sînpetru* 'Barcaszentpéter' a magyarból való (Kisch: Sieb. 292; Kniezsa: MagyRom. 1: 206; Suciu 2: 132; Mező: Patrocín. 364). – Vö. **Szentpéter**.

Barkóc A Muraszombattól délre fekvő helység fontosabb adatai: 1428: *Balkoch* (Csánki 2: 735); 1436: *Barkoch* (uo.); 1773: *Barkócz* (LexLoc. 91); 1808: „*Barkócz* (*Kis-* et *Nagy-*) h. *Barkowce* s.” (Lipszky: Rep. 1: 37). Egy régi szlovén *Barkovci* hn. (< *Barko* < *Bartholomeus* szn.: Maretic: RadJAZU. 82: 144, EtSz. 1: 294, 2. *Barkó* a.) átvétele. A mai szlovén névalak: *Bakovci*.

Barnafalva A Lugostól kelet-északkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1506–29: *Barna* (-*falva*) (Engel: TemMold. 30); 1514–16: *Barnafalva*, *Berna* (Suciu 1: 83); 1700 k.: *Berna* (Engel: TemMold. 30); 1808: „*Birna* val.” (Lipszky: Rep. 1: 60); 1913: *Barnafalva* (Hnt. 386). A *Barna* [1398: „*Barna* (dictus) Péter”: ZsigmOkl. 1: 605] < *Barnabás* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. A magyar hn.-ből a románban *Birna* hn. alakult (Suciu 1: 83), s ez meghonosodott a magyarban is. Az országos helységnévrendezés során felelevenítették a történelmi *Barnafalva* névalakot (Constantinescu: DOR. 167; Mező: HivHn. 189; Kázmér: CsnSz. 96). – Vö. **Bárna**.

Bársonyfalva A Resicabányától nyugatra települt falut az Osztrák–Magyar Államvasút Társaság alapította 1872-ben, és a Társaság helyi igazgatójáról, Bresson Györgyről nevezte el *Bressonfalvá*-nak. A *Bresson* csn.-hez l. francia *Bresson* csn. < *Brès* 'Brictius' (Dauzat: DictÉtNFPr.², 65). Önálló községgé 1905-ben vált a magyarosított alakú *Bársonyfalva* néven. A román *Brezon* 'Bársonyfalva' a németből való (Bodor: Délm. 35; Kázmér: Falu 162; Mező: HivHn. 62, 175; Nagylex. 3: 306). – Vö. **Bereck**.

Barza A Barossebestől nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1389: *Barza* (Mező: HivHn. 190); 1489: *Barza* (Csánki 1: 726); 1746: *Berza* (Suciu 1: 83); 1808: „*Bersza* vel *Bursza* val.” (Lipszky: Rep. 1: 53); 1910: *Barza* (Mező: HivHn. 190), az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). Tisztázatlan eredetű. Talán fegyelemben veendő egyfelől a magyar *Borza* szn. [1397: Paulum dictum *Borza*: ZichyOkm. 12: 55], másfelől pedig a román *Bîrsa* vagy *Birza* szn. (Constantinescu: DOR. 204, 422). A helység mai román névalakja *Bîrsa*. – Vö. **Barzafalva**.

Barzafalva A Borossebestől északra fekvő helység fontosabb adatai: 1580: *Barzofalva* (Jakó 204). 1692: *Brazesti* (Suciu 1: 83); 1808: *Barzest* h. (Lipszky: Rep. 1: 39); 1910: *Barzafalva* (Mező: HivHn. 175, az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655). A telepítő román kenéz *Bârza* ~ *Bârzu*-féle neve alapján (vö. 1193: *Borz* sz., 1237: *Burzu* szn.: ÁrpSzt. 145, 164) a magyarban *Barzofalva*, a románban pedig *Barzești* ~ *Bîrzești* keletkezett (Suciu 1: 83). A román névalak idővel a magyarban is felülkerekedett *Barzest*-ként. A *Barzafalva* névalakot az országos helységnévrendezés során állapították meg. A mai román névalak *Bîrzești* (Jakó 204; Constantinescu: DOR. 192). – Vö. **Barza**.

Basahíd A Nagykikindától délre fekvő helység fontosabb adatai: 1332–7: *Bosorhida* (Csánki 2: 125); 1422: *Bassalhyda* (ZsigmOkl. 9: 34); 1440: *Basahyda* (Csánki 2: 125); 1854: *Basahid* (Marković: ImVojv. 36); 1959: *Basaïd* (uo.). A *Bosor* [1202/1500 k.: *Bosur*: ÁrpSz. 146]

sz.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *hid* fn.-nek az összetételéből *Bosorhida* alakult, amely idővel *Basahid*-dá rövidült. A szerb *Bašaid* 'Basahíd' a magyarból való. – Vö. **Andráshida**.

Battyánd A Muraszombattól északra fekvő helység fontosabb adatai: 1773: *Puczincz* (LexLoc. 95); 1808: *Puczincz* h. (Lipszky: Rep. 1: 540); 1851: *Puczincz* (Fényes: MoGSz. 3: 267); 1887: *Battyánd* (Mező: HivHn. 106); 1944: *Battyánd* (Hnt. 110); 1973: *Puconci* (ImMesta. 1973. 326). A szlovén (vend) eredetű *Puconci* hn. személynévi alapszavához l. horvát *Puco* szn. (< *Puniša* vagy *Puriša* szn.: Simundić: RjOS. 277). 1887-ben gróf Batthyány Miksa iránti kegyeletből a helység a *Battyánd* nevet kapta (Mező: HivHn. 106; Nagylex. 3: 380). – Vö. **Szabadbattyán**.

Bázos A Temesvártól keletre fekvő helység fontosabb adatai: 1783: *Bassosch* (Suciu 1: 59); 1808: „*Bázos* h. *Bazosh* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 41). Bizonyára a *boz* 'bodza' alakváltozatának -s képzős származéka. A román *Bazos* hn. (Suciu 1: 59) a magyarból való. – Vö. **Báziás, Bodzás, Bóz, Buzd, Buziásfürfő, Fertőboz**.

Bázosd A bánági Facsádtól délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1569–79: *Paz?št* (Engel: TemMold. 105); 1690–1700: *Basiestj* (Suciu 1: 67); 1808: „*Basziest* h. *Basziesti* val.” (Lipszky: Rep. 1: 39); 1913: *Bázosd* (Hnt. 392). Az elsődleges román *Băsești* helynév (Iordan: DicțFam. 57) egy román *Basu* személynév (Constantinescu: DOR. 169; vö.: 1213/1550 *Basu* szn.: ÁrpSz. 95) származéka. Tkp. értelme 'Basu emberei, Basuék'. A magyar *Bázosd* névalakot tudatos magyarosítással állapították meg (Mező: HivHn. 172). 1964 óta a románban *Begheiu Mic* (Suciu 1: 67) tkp. 'Kisbéga' névalak használatos.

Bégakalodva A bánági Facsádtól nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1454: *Cladwa* (Csánki 2: 46); 1554–79: *Iqladova* (Engel: TemMold. 76); 1700 k.: *Kladova* (i. m. 77); 1808: „*Kladova* val.” (Lipszky: Rep. 1: 322); 1913: *Bégakalodva* (Hnt. 393). Az elsődleges *Kladova* hn. szláv eredetű, és 'tökés, tenkes' értelmű. A *Bégakalodva* névalakot az etimológiailag azonos *Kalodva* (l. ott) történetileg is igazolt névalakja után kapta, kiegészítve a Béga mellékére utaló, megkülönböztető szerepű *Béga*- előtaggal. A román névalak *Cladova* (Suciu 1: 157; Iordan: TopRom. 475; Györffy 3: 307; Kiss: MNy. 88: 420). – Vö. **Kalodva**.

Bégakörtés A Lugostól északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1471: *Barakerthweles* (Csánki 2: 25); 1554–79: *Bara* (Engel: TemMold. 25); 1723: *Perull* (i. m. 26); 1808: „*Perul* val.” (Lipszky: Rep. 1: 504); 1913: *Bégakörtés* (Hnt. 393). Az elsődleges *Barakortvélyes* hn. egy körtefákkal benőtt helyre utal a Béga mocsaras folyása mentén. Vö. szerb-horvát *bara* 'mocsár, posvány, rét'. A román *Pârul* (Suciu 2: 31) hn. tükörfordítás a magyarból. Vö. román *pâr* 'körtefa'. Az országos helységnévrendezés során a magyarban is meghonosodott *Perul* helységnévet *Körtés*-sel váltották fel, kiegészítve a folyó mellékére utaló *Béga*- előtaggal. (Iordan: TopRom. 88; Mező: HivHn. 253.) – Vö. **Bara-árok, Körtvélyes**.

Bégalankás A bánági Marzsínától dél-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1365: ?*Padushauasa* (DocVal. 183); 1506–29: *Loncka Rywly, Lonkarew* (Engel: TemMold. 99); 1554–79: *Onqa R?yula* (uo.); 1599: *Lunka Rivului* (Suciu 2: 363); 1806: *Lunkany* (Lipszky térképe); 1851: *Lunkány* (Fényes: MoGSz. 3: 51); 1913: *Bégalankás* (Hnt. 393). Az elsődleges *Padushavasa* hn. a helységtől délre emelkedő, 1378 m magas *Pades* (l. ott) havassal kapcsolatos. A román *Luncă Riului* névalak tkp. értelme 'folyó menti lanka, rét', a *Luncani de Jos* értelme pedig 'lanka- vagy rétlakók alsó falva'. A románból átvett *Lunkány* helyett az országos helységrendezés során a falu részére a *Bégalankás* nevet állapították meg, az előtaggal utalva a Béga mellékére (Iordan: TopRom. 78, 93; Mező: HivHn. 245).

Bégalaposnok A Lugostól északra fekvő helység fontosabb adatai: 1416 k.: *Laposnok* (ZsigmOkl. 6: 209; Csánki 2: 48); 1913: *Bégalaposnok* (Hnt. 393). A *Laposnok* hn. egy déli szláv *Lopušnik* (tkp. 'bojtorjános hely') hn. átvétele. A *Béga*- előtag megkülönböztető szerepű, s a folyó mellékére utal. Vö. *Nagylaposnok* 'helység Oravicabányától délkeletre; Lăpușnicu Mare' [1540: *Lapusnyk*: Suciu 1: 354; 1913: *Nagylaposnok*: Hnt. 954] és *Kislaposnok* 'helység Mehádiától északnyugatra; Lăpușnicel' [1603: *Kis Lapusnik, Lapusnicel*: Suciu 1: 354]. – A román *Lăpușnic*

'Bégalaposnok' (Suciu 1: 354) ugyancsak a szlávból való (Iordan: TopRom. 454; Mező: HivHn. 242). – Vö. **Lapusnyak**.

Bégamonostor A bánsági Facsádtól nyugat-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1427: *Monostor* (Csánki 2: 19); 1700 k.: *Monostour* (Engel: TemMold. 91); 1808: „*Monostor* h. *Monostur* val.” (Lipszky: Rep. 1: 434); 1913: *Bégamonostor* (Hnt. 393). A *Monostor* helység nevét egy központi helyzetű és *monostor*-nak hívott kolostor motíválja. A megkülönböztető szerepű *Béga*- előtag a folyó mellékére utal. A román névalak *Mănaștiur* (Suciu 1: 385; Milleker 155; Engel: TemMold. 91). – Vö. **Monostor**.

Bégapata A Lugostól északra fekvő helység fontosabb adatai: 1444: *Spata* (Nagylex. 3: 465); 1477: *Zpatha* (Csánki 1: 761); 18. sz. *Szpata* (Suciu 2: 142); 1808: „*Spáta* val.” (Lipszky: Rep. 1: 603); 1851: *Szpata* (Fényes: MoGSz. 3: 158); 1882: *Spatta* (Ihász: Hnt. 305); 1913: *Bégapata* (Hnt. 293). Az elsődleges *Szpata* hn. a román *Spata* átvétele. Ehhez l. román *spata* (*dracului*) 'ördögborða, erdei pajzsika, páprág; Dryopteris filix max' (Borza: DicEtnobot. 61). A hatósági úton megállapított *Bégapata* hn. utótagjában (*Gyöngyös*)*pata*, (*Kolozs*)*pata* stb. analógiája érvényesül; az előtag pedig a Béga folyó mellékére mutat. (Mező: HivHn. 144). – Vö. **Gyöngyöspata**.

Bégaszentes A Marzsínától északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1511: *Senthes*, *Senthesd* (Suciu 2: 122); 1808: „*Szintiesth* val. *Szentesd* h. *Sintesh* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 548); 1909: *Bégaszentes* (Mező: Hiv. Közs. 2: 1052). A *Szentes* hn. puszta személynévből keletkezett magyar névadással. A megkülönböztető szerepű *Béga*- előtag a folyó mellékére utal. – A román *Sintești* 'Bégaszentes' (Suciu 2: 122) a magyar helységnév *Szentesd* változatából való. – Vö. **Szentes**.

Bégaszuszány A Bozsortól nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1554–79: *Şusam* (Engel: TemMold. 133); 1596: *Zuzany* (Suciu 2: 152); 1808: „*Szusány* vel *Szuszeni* val.” (Lipszky: Rep. 1: 666); 1909: *Bégaszuszány* (Mező: HivKözs. 2: 1083). A *Szusány* hn. a román *Susani* hn. átvétele. Ez a *susean* 'felszegi, felvégi, fent lakó ember' többes számú alakja. A megkülönböztető szerepű *Béga*- előtag a folyó mellékére utal (Suciu 2: 152; Iordan: TopRom. 412). – Vö. **Marosfelfalu, Susányfalva**.

Bélafalva A Székelyföldön, Kézdivásárhelytől északra fekvő falu fontosabb adatai: 1536: *Belaffalwa* (Kázmér: Falu 161); 1808: „*Bélafalva* vel *Belefalva*” (Lipszky: Rep. 2: 15). A *Béla* [1131: *Bela*: ÁrpSz. 105.] szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. A román *Belani* (tkp. 'Béla emberei, Bélák') 'Bélafalva' névváltozatot hatósági úton állapították meg (Suciu 1: 68).

Belatinc Az Alsólendvától nyugatra, a Csernec patak mellett fekvő helység fontosabb adatai: 1379: *Belethfalva* (Csánki 3: 35); 1389: *Belothafalua* (ZsigmOkl. 1: 102; Csánki 3: 35); 1481: *Belotyncz* (Csánki 3: 35); 1773: *Bellatincz* (LexLoc. 197); 1808: „*Bellatincz* vel *Belatincz* h. *Bellatincze* cr.” (Lipszky: Rep. 1: 46); 1944: *Belatinc* (Hnt. 113); 1973: *Beltinci* (ImMesta. 1973. 59). Az elsődleges *Belotafalva* névalak a *Belota* [1271: *Belota* 'egy zágrábi nemes ember': ÁrpSzt. 107] szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. A szláv *Belota* szn.-hez l. bolgár *Белота* szn. (Zaimov: BI. 18); szerb-horvát *Bjelota* szn. (Maretic: RadJAZU. 82: 123); cseh *Bělota* szn. (Svoboda: SOJ. 165); lengyel *Białota* szn. (SISNO. 1: 134). Az összsláv *bělota 'fehérség' < *bělъ 'fehér' rokonságába tartozik (EtsisJaz. 2: 75). A magyar névadással párhuzamosan a déli szlávban *Belotinci* névváltozat keletkezett. Ez idővel a magyarban is felülke-rekedett *Belatinc*-ként. A mai szlovén névalak *Beltinci*. – A középkorban Valkó megye ún. Vízközi kerületében a Boszut folyó kanyarulatai között is volt 1404: *Beletynch* (Csánki 2: 294); 1443: *Belethyncz* nevű helység kastéllyal (Pesty: Eltűnt vm. 1: 271; Csánki 2: 268; ComSirm. 16); 1570 k.: *Belatinc*-i puszta (EngelValkó). E név etimológiailag azonos *Belatinc*-ével. Ide tartozik még a Varasd megyei 1418: *Belethynch* (ZsigmOkl. 6: 595) és a XX. század elején *Beletházá*-ra magyarosított *Belotinc* [1607: *Belotincza*: Suciu 1: 69] is Lippától keletre (Mező: HivHn. 176).

(Folytatjuk.)